

L'Estiuada

Sortirà cada divendres durant l'estiu.

Redacció i Administració: Carrer de Vic, 9

Any VI

Sant Hilari Sacalm, 27 Juny de 1913

Núm. 61

PRIMER CONGRÉS DE METGES DE LLINGUA CATALANA

A Barcelona acaban de reunir-se en Congrés Científic els Metges de Catalunya. La idea d'organitzar una reunió de metges de llengua catalana ha rebut la consagració de l'èxit més entusiasta; agermanats tots els homes que a Catalunya conreen la medicina han fet amb esperit patriòtic, pública manifestació de l'avenç en què troba en nostra terra l'art de curar.

Els iniciadors d'aquesta idea, han tingut, davant de l'entusiasme dels seus companys que de tot cor s'han llençat a fer-la triomfant, de convertir lo que en principi tenia solament caracter de reunió de Metges, en Congrés de Medicina Catalana.

La importància d'aquesta primera assemblea de Metges catalans es grossa per a Catalunya i per a la Ciència, ja que després d'ella ha quedat indestructible la torta personalitat de la ciència mèdica-catalana.

La nostre joventut científica que en medecina es tant nombrosa feia temps que volia donar en plena solemnitat fè de vida. El treball continuat en revistes i sessions en les Corporacions científiques, cada dia més notable, feia que s'anés enfortint l'esperit mèdic-català en els nostres Metges. La gent de laboratori en son ocult i pacientíssim treball anaven acoblant cada dia nous dades per a portar en les qüestions científiques posades a discussió en el món de la ciència.

Els nostres Clínics anaven nodrint-se amb la experiència i l'estudi pensant en l'obra de conjunt que els hi estava encomanada i al ensem una lligió de joves catalans anaven en terres estrangeres en cerca d'aires de renovació i perfeccionament en el difícil art de la operatoria quirúrgica.

Fruit d'aquest treball ha sigut aquest Congrés que amb tant entusiasme acaba de celebrar-se a Barcelona i aont s'ha posat la primera pedra del edifici de la medicina catalana incorporada al moviment científic universal.

Després de l'èxit, i quan encara resonen els esclats d'entusiasme amb que ha finalitzat aquesta assemblea, sols volem posar en una nota d'impressió el comentari passional deixant per a un treball de crítica posterior l'anàlisi de l'obra realitzada.

Com a catalans i com a Metges felicitem-nos de l'èxit del Congrés i fem vots per a que la novella Associació de Metges de llengua catalana nascuda al escalf de l'assemblea sigui el llaç d'unió que dongui coratge i fè als Metges de Catalunya per a portar al triomf a la Patria i a la Medecina.

JOAN ESTIL-LAS

Aigua picant

El redactor d'aquesta secció fa pocs dies que s'ha reunit amb els seus companys de Redacció. Ha vingut de ciutat, ha marxat del burgit, l'animació i el moviment, per a situar-se en la calma de la vila estimada, en la quietut dels seus carrers i de les seves places, fins en la quietut d'aquest treball periodístic que apareix al públic com una nota de la santa continuació que triomfa.

Per això freg a freg del bullici, en Josepet per a començar la seva secció setmanal, vol saludar als qui a la ciutat li han parlat amb fruïció de Sant Hilari; a les estiuadores que al deambular per les vies barcelonines li han recordat la nota més bella del nostre estiu — a la Venturita Martí que triomfa en l'estudi — a tots als qui han sentit amor per l'obra cultural vilatana. A tots els llegidors de L'Estiuada que m'acompanyen cada setmana passant la vista a l'Aigua Picant, bon istiu.

JOSEPET

EL SENTIMENT NACIONAL

Un poble pot restar gran i fort, per més que la fortuna l'hagi trait o que'l nombre l'hagi vençut, si conserva el sentiment i l'honor de sa desfeta. Si ho oblidia o s'en acomoda, tot ha acabat per a ell.

ARMAND CARREL

Hem dit repetides vegades que'l sentiment nacional és excessivament feble en la generalitat dels catalans. I aquí rau, al nostre entendre, la causa pregonada dels llargs períodes de depressió per què travessa'l nostre moviment.

Cal tenir sempre present aquesta causa. Cal que'ls vers patriotes se facin el propòsit ferm de atacar-la. Sense això, totes les propagandes i totes les combinacions polítiques seràn simples bastides; però l'edifici, el gran edifici de la Patria nova, no s'alçarà mai.

Els catalans, en sa majoria, han perdut el sentiment de la dignitat de la raça. Viuen acostumats al règim de la dominació unitària, i no se senten del dolor que'ls haurien de causar les grans ferides obertes en el cos i en l'esperit de Catalunya.

I bé: el nostre poble no entrarà pel camí ample de la victòria fins que'ls catalans sentin plenament el neguit de la vergonya de la situació en què han caigut. Tot català, quan dins la seva llar entra la correspondència familiar i particular escrita en llengua estrangera, i els periòdics redactats en aquella llengua que no és la seva; quan veu els petits manuals

escolars dels seus fills escrits en la mateixa llengua, en la qual els parlen i els fan parlar els mestres; quan surt al carrer i veu els rètols dels establiments, i escolta la parla dels agents de la força pública; quan entra en les oficines públiques i sent la veu, sovint agre i enorgullida, dels empleats i els funcionaris; quan va un dia a declarar al Jutjat o a la Audiència; quan ha de fer una escriptura pública, o el propi testament, expressió de la voluntat que va més enllà de la vida, i sempre, sempre, topa amb la llengua agena que se li ha imposat, hauria de sentir foc de vergonya en les galtes i en el cor per l'humiliació que allò representa, per l'esclavatge espiritual que allò significa. D'aquesta vergonya en sortiria el desig de treballar pel nou règim de llibertat catalana, l'anhel de restituir a la patria tots els atributs socials i polítics d'un poble autònom, d'un poble que sigui respectat en les manifestacions de la seva vida i tingui assegurat per institucions propies el lliure i fecund desplegament del seu esperit.

A. ROVIRA I VIRGILI

L'ABET MORT

Vora'l camí que passa l'abetosa — camí del cim i les congestes cruës — tràgicament estén les branques nues.

Era'l més ferm del bosc; cada hivernada atreta per l'encís de sa noblesa — la neu se li rendia enamorada. En sos braços de faune centenari — ella hi trobava l'amorós aussili que del fangal impúdic la lliurava. — I tot l'hivern durava'l blanc idil·li dels amors càndids de l'abet fidel i de la neu, virginalment sospesa — entre'l bes de la terra i el del cel.

Però ha sigut tan forta l'abraçada que aquest hivern, en el deliri eròtic — li ha arribat fins el cor, l'enamorada. I a l'abrandar-lo en la glaçada flama — de sa passió impetuosa i brava la Blancaneu li ha congelat la saba.

I ara ell, impreca, amb la brancada estesa, — al sol de maig que li ha robat l'aimada. Son escorça, flairosa de reina — el dolor li ha tornat metal·litzada. I encara que, de nou, la primavera, — a raigs de sol, floreixi les muntanyes, ell resta fret, en hivernal nuesa. — ...Se li ha quedat l'hivern a les entranyes.

MANEL ALCÀNTARA I GUSART

Montlluís, setembre 1912.

"L'ESTIUADA"

Cada any, com una flor de les nostres muntanyes, es bada amb inefables suavitats, amb vigoria montanyenca, aquesta bella revista, símbol, — ben cert — del nostre amor a Catalunya.

L'amor hi es sempre, com la saó que acull les granes en el sí de la terra. L'amor hi es sempre, però de vegades oculta, potentia per dir-ho aixís.

Mes vé que les granes s'esberlen i treuen

lluc i el flol adolescent sobriix de terra i guaita com astorat de la seva petitesa, y de la maravel·la d'aquell bé de Deu de coses, obra la boca de fàisó admirativa, i la seva boca es la primera flor.

I això s'esdevé cada any. I cada any l'oh! de la floridura es dit amb les mateixes solemnitats de ritual.

Aixís aquesta revista cada any floreix amb una aroma tota catalanesca, i es filla — com ho es la flor, del sol i de la muntanya indígena — de l'anyal encaixada de ciutat i pagesia.

Periodic Nacionalista

Barcelona, la nostra capital aimada, feta de totes les comarques i viles catalanes que la nodreixen amb l'aportació dels seus fills, de la seva sang, cada estiu es recorda de les costes i de les muntanyes, i, en cerca d'aires nats i de repòs i de gaudi per l'esperit, els seus fills hi van a sojornar una temporada. I es troben amb els germans de la rogalia, i d'aquesta amistat que cada estiu se referma, en vé un increment de l'amor terral, un guany per Catalunya, qui, per ser forta ha d'esser orgànica i una.

L'ESTIUADA, sagella aquesta germanor i exalta aquest amor. ¡Benhaja! Plenitud estival, plenitud patriòtica.... S'acorden com el rajolí d'una font i la cançó de la partida qui s'hi banya.

Benhaja L'ESTIUADA.

JOSEP M. BOFILL,
Diputat Provincial.

Santa Coloma, Juny 1913.

Les servituts de llum a Catalunya

Avui dia en que'l nostre Dret Civil està amenaçat gravement, es precis aplicar el nostre esperit a l'estudi de tant important materia, a fi de mostrar la seva brillantor mitjansant la crítica i la depuració científica.

Si bé'l Dret Civil Català té sabor antic, car fill de tant llunyans secles, no pot satisfer totes les necessitats de la vida actual, es tant forta la seva virtualitat i tan macís el seu cor, que a pesar dels anys, conserva encara el vigor d'una joventut perenne i el valor d'una realitat i humanitat maravel·losa, explicable sols pel valor mental de la raça catalana que va produir-lo.

Es nostre intent fer un senzill estudi de les Servituts de llum, segons la doctrina continguda en el célebre còdic de les Ordinacions den Sanctacilia, obra interessant, mirada en el seu contingut, i en la forma codificada que presenta, essent ambdues causes, principalment la segona, les que motivaren l'acceptació de les ordinacions en casi la totalitat de Catalunya, exceptuant les poblacions que ja posseïen llur dret codificat.

L'idea de servitut es de relativitat, puig significa que'l senyor d'un predi, el dominant, té dret a alguna cosa, que significa privilegi, sobre un predi veí, que's el servent, qual dueny té'l dever de consentir quelcom que li minva'l domini.

Aqueix es el primer element; el segon, més difícil d'explicar, es el concepte jurídic de la llum. De primer entuvi, sembla que la llum, essent una qualitat de las coses i no una cosa en sí mateixa, no's presta a ser definida i regulada d'un modo exacte, com es regula i determina, per exemple, una casa, una taula o una vinya.

Mes la llum, que'n sentit general es cosa comuna, per excepció es cosa privada, o millor dit, per ficció s'individualisa'l seu domini, i aixís es diu: tothom es amo de la seva finca i de tot lo que hi ha al seu domini o al seu devall, segons certes mesures, que no son d'aqueix lloc anomenar. Es marca, doncs, un valla ideal, que separa la columna de llum del meu predi de la dels meus veïns; tota llum que no vingui del cel o verticalment, sinó a través de la finca veïna no es lligítima, sino furtiva; aixís ho prova l'ordinació 41 proibint fer finestra ni lluern envers la paret del veí, i la 11 que proibeix «tenir vista sobre terrenno d'altre si abans no mira sobre'l seu (1); i lo mateix

(1) L'ordinació 27, al proibir plantar arbres espessos, pot semblar una contradicció a l'afirmació de la llum vertical, més creiem que's una particularitat dels camps, per raons agrícoles que no deu aplicar-se a les edificacions.

estableix el capítol 60 del Reconoverunt Próceres al dir: *Quod in pariete proprio vel communi veino debet facere fenestram, vel lucernam*. (Ningú deu fer finestra ni lluern en paret pròpia o comuna). Sentat això's veu l'essència de la servitut de llums: si ningú pot aprofitar-se ordinàriament de la llum del predi veí pot donar-se'l cas de que per varies circumstàncies, un propietari tingui'l dret de usar certa quantitat de llum vinguda del predi immediat i el dueny d'aqueix de- guí consentir aital fet que li minva les facultats d'edificar fins certa distància, de construir teulats demunt lo seu, etc.; això es precisament la servitut que en s'ocupa.

Mes surgeix la pregunta: ¿Es que la llum pot subjectar-se a mida? Es que's pot dir: per la meua servitut tinc dret a aprofitar-me de tants metres o litres de lluminic? Crec que l'idea de llum i d'espai son tant enllaçades, que formen com una mateixa cosa; al dir llum no vull dir altra cosa que espai lluminós, que quantitat d'atmosfera continguda dins uns límits ideals, la qual per la refracció dels raigs vinguts dels astres, es presenta més o menys il·luminada.

Per això, aqueix dret de servitut de llum té com a mida l'espai de quatre pams de la cana de destre, mida especial per aitals servituds, qual mida's coneix comunment amb el títol de androna legal, i això ho disposa l'ordinació segona que diu: «s'en deu allunyar de dita lluern, quatre pams de destre en caire».

Aqueixa es la mida ideal que devem sempre tenir present, ja que la llei no'n parla de cap altra; ella es la mida de l'espai que se suposa suficient per a alimentar—si així es pot dir—una lluern; mida petita, bé es cert, per nostre secle d'higiene i desvetllament, mes explicable per aquells temps en que les ciutats estaven cenyides i empresonades dins les muralles; mes la costum, que amb mans carinyoses suavisava i ablana les aspors de la llei, es cuidarà, i s'ha cuidat ja, d'establir noves regles per ésser aplicades a les belles construccions de les ciutats modernes.

Seguint l'ordre llògic de la vida, estudiem primer com poden néixer aitals servituds, es a dir, com poden adquirir-se.

Com que'l llenguatge de les ordinacions es força vagorós, i moltes paraules son dites en sentit general, es fa difícil arribar fins el dins de l'idea que espresen; no es estrany, doncs, que hagin sortit dubtes en la seva interpretació.

També s'expliquen aitals dificultats fixant-se en que les dites ordinacions eren consuetudinaries, i per lo tant, el seu contingut estava palpitant a la consciència de tothom, i per això no's feia precis explicar i detallar el sentit de les paraules empleades; puig aixís com an els companys els comprenem encara s'espresin amb mots generals, aixís mateix els catalans entenien el significat exacte de les paraules, finestra, lluern, finestres de cantó i altres empleades per les Ordinacions, puig eren mots que usaven i sentien usar constanment.

Com sia que unes classes d'obertura podran ser adquirides d'un modo o bé d'un altre, es precis determinar clarament la terminologia de les Ordinacions de Sanctacilia.

Tres son els termes que s'usen en dita obra: *vistas*, o siguen obertures per a pòguer mirar, exemple Ordinació 11: «Ningun hom no pot haber *vista* sobre altri»; *lluernas*, que son unes obertures especials i reglamentades, exemple ordinació 1, 2 i 50 «Es costuma que *luerna* deu haber de lonc de dos palms ho en tres...» i finalment, *fenestras* que serveixen per rebre llum i no tenen la mida senyalada per a les lluernes, exemple ordinació 41: «En paret pròpia,

ni comuna no's deu fer *finestra* ni *luerna* en vers la paret de son vehi...»

L'idea general es la següent: ningú té dret a fer obertures de cap mena, en paret pròpia o comú, o que donguin al predi del veí, sino que's precis avenir-se amb els interessats; aixís ho disposen les ordinacions 11, la 41 i el Cap. 69 del Reconoverunt próceres. Com se veu, eixa doctrina legal, es una clara confirmació de l'idea abans apuntada del domini vertical de la llum.

La primera forma i general d'adquirir les servituds de llum será, el *conveni* o la *carta* segons el llenguatge de la llei, celebrat entre'ls duenyos dels predis dominant i servent; i per virtut de la carta podran neix tota mena de servituds, aixís de llum, com de vistes, aixís de finestres grans com de lluernes, car l'home es senyor de lo seu i pot desmembrar son domini com li plagui.

Aqueix medi adquisitiu, no es aplicable a tota classe de finestres i obertures, sino solament a algunes d'elles, puig es una forma de privilegi, es com un abús, per així dir-ho, que la costum va acceptar, deixant-lo passar el codificador a través de la seva obra depuradora, considerant-la com un medi adquisitiu limitat a certs casos i reunint determinades condicions.

Solament acceptant aqueix criteri, pot explicar-se el sentit de moltes Ordinacions, en les quals, a nostre veure, s'hi sent batregar el sentit de restricció respecte a l'adquisició de servituds de llum mitjansant la prescripció.

L'ordenació 41 accepta l'idea general de que tant les finestres, com les lluernes, solament poden adquirir-se per conveni que consti en escriptura, aqueix principi general es atenuat per una excepció, i es al referir-se a les lluernes, que a més de pòguer adquirir-se per carta poden també ser-ho per la possessió de 30 anys, Ordenacions 1 i 2, i es reforçat el dit principi general per l'Ordinació 62, que diu textualment: «Que algú. que *finestra* haurà, no la pot obtenir per *prescripció*, si doncs no la ha ab carta de son veí; ans es feta en frau de la altra part»; de tot lo qual, vé a deduir-se el caràcter especial i privilegiat de la prescripció com a medi d'adquirir la servitut de lluern.

Afirmem, que les servituds de *vista*, ja mai poden adquirir-se per prescripció, sino unicament per medi de carta, acreditativa de la compenetració de voluntats. O. 11, 15, 41.

Apoiem aqueixa afirmació ab les següents idees: a) En totes les ordinacions que parlen de prescripció s'usa la paraula *lluerna*, que implica simplement el sentit de conducte de llum, en contraposició a la paraula *vista*, que expressa'l sentit de perspectiva o siga de visió de l'espai. b) La prohibició d'adquirir per prescripció les servituds de *vista* es molt racional i fundada, 1.er perquè si bé es molt llògic el suposar que'l veí accepta la petita molestia de que'l dueny d'una habitació fosca rebí del predi d'aqueix una petita quantitat de llum, no ho resulta tant, el que, per utilitzar una habitació sigui precis tenir *vista* sobre'l col·lindant, i per lo tant, el tenir obert durant 30 anys seguits un *miradó*, no es causa prou per a justificar l'adquisició d'aital servitut, que podria anomenar-se de tafañeria. 2.^{on} perquè es tant pesada la servitut de *vista*, que suposa la facultat d'enterrar-se de la vida interna del veí; tot lo qual justifica'l fet de que aitals servituds solament puguin adquirir-se per carta.

JOAN MON I PASCUAL

Sant Hilari Sacalm

En l'estudi dels noms de lloc la Filologia hi té un auxiliar de primer ordre per coneixer etapes i períodes de l'història de la llengua que ni viuen en els dialectes ni les ha consignades el document. Un fòsil ens revela l'existència d'una especie en el lloc ont es trobat, molt llargues centúries enrera. Un nom de lloc es un document autèntic d'una cultura primitiva, d'un estat o disposició topogràfica, d'una condició del terror, d'un conreu perdut, d'un fet històric, d'una població de boscos, etc. Quan en un document de 1374, publicat per en Francesc Carreras i Candi en les *Notes Històriques de Sant Hilari Ça-Calm* (pl. 155) trobem «Ara oiats que fa hom a saber de part del honrat en R. de gurb. senyor del castell de solterra que com en p. des roure fill den p. des Roure e en p. des puig miya minar de dies de parroquia de senta Maria de mansuli, ab daltres sien stats en lo loch ho terra apelada de ficayn.» els noms *solterra*, *des roure*, *despuig miya*, *mansuli*, *ficayn*, senyalen diferents propietats del terror, població forestal, disposició topogràfica: *solterra*, a pesar de l'origen donat per Carreras i Candi (ib. 42), podria ser molt bé que 'l *sol*, que ha donat la dominació a masies com *Soler*, *Solà*, *Solans*, *Soladeures*, hi tingués alguna relació. *des roure* fa suposar-nos una masia en un lloc poblat de roures com el *despuig miya* ens senyala una disposició topogràfica. *Mansuli* que surt amb aquesta forma en tots els documents, fins al segle XVI (ib. pl. 54) i d'aquí avant *Montsolí*, com diu molt bé el senyor Carreras i Candi (ib.) es una corrupció del *manso* que el poble desconegué, aproximant-lo al *monte*. En canvi en *Mansolino*, pot ser no hi hem de veure un diminutiu de *manso* sino un compost de *manso* + *eulino*. El *manso* havi de venir a *mas*, evolució popular, ja que *mans* no 'l coneix el català; però segurament la *n* devingué lliure per apoiar-se la s a l' *eulino*, i aixís s'aguanta, amb tot i que tenim exemples en contra com *Masoliver* etc. L'origen del *eulino* l'hem d'anar a buscar en la població forestal del terror meteix. Un bosc d' *alzínes* a Sant Hilari es nomenat *aulet* i, al Collsacabra, l' *alzíne* es nomenada *aulina*. El llatí vulgar te una forma hipotètica *ilicina* que serveix per explicar el català *alzíne*, castellà *encina*, l'italià *elcina*, el portugués *azinha*; però d'aquesta forma es impossible fer-ne derivar l' *aulet*, que ja porta sufix i, per consegüent, tampoc l' *aulina*. Hem d'admetre que 'l català tingué un representant del osqui *ellex*, introduït al llatí, que 'ns l'assegura el nom de la ciutat d' *Elx* (prov. de Alacant), amb una forma *eule*, paralela al provençal antic *euze*, comp. francès *yeuse*, i d'aquí l' *aulet* i *aulina* d'avui. Aixís *Montsolí*, seria *Mas euli*, el mas de les alzínes. Aquesta explicació ens la confirma el nom de lloc *Coll Ça Eulina* (ib. 92).

Sobre l'origen de *ça-calm* o *Sacalm* Carreras i Candi (ib. pl. 10) escriu «La circumstància de trobar-se prop d'un *calm* feu distingir al lloc ont radicava la iglesia amb aquest característic apelatiu topografic.

Rebian nom de *calms* les grans planuries destinades a pèixer lo bestiar, situades a altes montanyes. Segons Balari (*Orígenes històrics de Catalunya* pl. 76) equival a la paraula castellana *meseta*.» L'apelatiu *Sacalm*, com avui s' escriu, quan se 'l aplica a Sant Hilari, es un compost del article anticuat *ça* equivalent a *la*, i del substantiu *calm*.» L' explicació donada de *calm* i del seu significat estan molt ben acerts i corroborants amb una serie d'exemples de toponímia, en el quals, el mot ha quedat petrificat i amb una serie de documents de des el segle XI, amb els que veiem que en aquella época el *calm* tenia vitalitat en els Pirineus i Guàrdies (ib. pl. 11).

Però, quin es l'origen del *calm*? En llatí no hi trobem cap *calmu*; unicament hi ha *culmen* que pot tenir-hi algun parentiu. Per trobar l'origen d'un mot, un dels auxiliars millors es el coneixer l'extensió geogràfica que té. El *calm* no surt unicament en aquesta part pirenenca i montanyosa; el coneugué el provençal antic en *calm* «desert, garriga» amb els derivats *calmelh*, *calmelha*, *calmisa*; el francès antic en *chaume*; surt a la Suïssa francesa: *tso* «pasturatge, alpi» en noms de lloc com *Chaux de Fonds* i en el nord d'Itàlia (comp. Ind. *Bulletin de Dialectologie Romane III* pl. 12; Meyer-Lübke, *Etym. Wörterbuch*). Aquets suposen que *calm* procedeix d'un *calmis* pre-romà o celta.

Existeix tot un grupo de mots pre-romans que presenten la mateixa extensió de *calmis*, això es: nord d'Itàlia Alps. França i nord d'Espanya: tals son: l'arrel *mult-mott* que ha donat origen al cat. *motxo* «sense banyes»; *balma* «concavitat feta per una roca, ont se soplujen els pastors» lombard *balma*; genovès, piemontès *barma*, provençal, francès *baume*; l'arrel *barr* que ha donat origen al nostre *barranc* i que se troba amb una infinitat de significats; *verna* del que deriva nostre *vern*; *cassanu*, també celta, d'ont procedeix la *cassa* «roure» del Ribagorça i la nostra *cassanella*; francès *chêne*; provençal *caser*; *banna*, català *banya*, francès meridional *banno*, *banna* (en Grenoble); *bertium*, d'ont procedeix nostre *breçol*, francès antic *bers*, portugués *breço*; *brisca* català, provençal i nord d'Itàlia *bresca*, lliguri *brisca*, francès antic *breche*, castellà *bresca*; vid. Ind. Meyer-Lübke (ib.).

Moltes més paraules pre-romanes poden citar-se, que tenen aqueixa mateixa extensió, totes referents a pasturatges, agricultura rudimentaria, noms de besties i arbres, però son aquests suficients per confirmar l'origen pre-romà de *Sacalm*. El *sa*, com diu molt bé el senyor Carreras i Candi, es un reste del article *ipse*, *ipsa*, que encara avui viu a les Balears, Sardenya i en alguns pobles de la Costa de Llevant. No trobariem gens estrany que a Sant Hilari en els segles XIV i XV s'emplees aquest article. La raó perquè l'es i sa han desaparegut de la parla vivent catalana mereix un estudi apart.

A. GRIERA

LA CAMPANA DE L' ERMITA

No molt lluny de nostre poble, i an el devallant N. de l'alterosa serralada del Matagalls, vers ponent, entre mig de penyes i timbes i al cim d'aspadades cingleres, quina basamenta humitegen les aigües crestallines de remorosos rierons, que brun-

zents s'escorren per entre rodalços codols, mig enfonzats, en l'abrupte breçol que pel paç de les aigües les terres han anat deixant, s'aixeca magestuosa com flor de místic perfum, trencant la solitud de les boscuries, la capella eregida al penitent

LA HISPANO SUIZA

Unica fàbrica espanyola d'automòvils

Chassis per a turisme:

12/15—15/20—30/40—45 HP. Alfonso XIII.

Grupos marins:

15 HP. i 30 HP.

Chassis per a omnibus:

15/20 HP. i 30/40 HP.

Tallers i oficines: BARCELONA — 279, Carretera de Ribas (Sagrera)

que a principis del segle VI, vingut de terres estrangeres, oblidant palaus i menyspreuant riqueses, estigué fent oració en els replecs ombríus i solitaris de l'imponenta montanya, hostatjat en ses cabaumes, on portant vida d'anacoreta per espai de dos anys i mig, expia ses culpes, purificà sa consciència i esdevingué temps després per gràcia de Deu venerat an els altars.

Solua romana durant l'hivernada la capelleta, aguantant ses parets i teulats, la càrrega feixuga d'abundoses nevades que sovint d'amunt seu s'hi agombolen, resisteix impàvida les embestides dels bufaruts que ara i adés llepa furient les pedres d'aquelles cantonades que centuries endarrerà aixecaren les mans d'un poble ple de pietat i revestit del pur misticisme que a gran doll amaraba el cor de Catalunya.

Resta soliu durant l'hivernada embolcallada a voltes per boires grisenques, que llençant alenades humides, omplen el trespol de floridura, i mantenen en els forats de les cornises i barbacanes, la llevor del crispinell, que renaixent despres, gerd hi verdeja.

La foscor entenebra sa nau, no crema la llantia en son creuer, no s'escampa per la volta el perfum de l'encens, no vibra en son clos l'ona creixenta de l'oració, tot resta ensopit, la campana muda, les portes barrades, tot s'agermana amb l'eremítica solitud que l'enrotlla, ni els devots, ni els romeus, despleguen sos llavis per a endregar la pregària al Sant, no hi guspireja el ciri alt i groixut presentalla de prometença feta pel benefici obtingut, per la gràcia alcançada, tot es desert, i sol i desamparat, la buidor omplena, aixís els ambits de les arcades, com les esclatxes de l'enllosat, la feresa regna en les baumes dels entorns, i la fredor escampa a grat-cient ses alenades de mort.

Aixís trascorra l'hivernada, aixís segueix la cruesa del temps, aixís passen malaauradament els anys a tal faísó, per nostra patria volguda, rebent ella bafarades ponentines de malestruga per nostre disort, que amb llur maligne alenada, fan un dia trontollar la personalitat catalana, persegueixen l'altre, nostre dret jurídic, pretenen el de més enllà, aquells que les engeguen, esborrar amb elles nostre raça, destruir nostre llengua personificació de la nacionalitat, i malbaratar aixís: cruelment, nostre institució familiar genuïnament catalana; s'esforcen en corrompre lo més sant i sagrat de nostres llars, lo més pur i sublim de nostre consciència que descança en la virtut que 'ns llegaren nostres avis, volen en una paraula, enderrocar a copia de carga el temple sant de nostre refugi basat en la doctrina cristiana regit pel catecisme i per nostre usatge.

Mes en tot resistim, i tantost s'aixequen els dies, i s'apropen els jorns de franca i plàcida claror, i el bell astre del dia amb sos raigs vivificadors, dextondeix la flora, enamora l'aucellada, torna la vida falagüera i esplendent i els cors s'entussiasmen i l'espirit nacional se revifa, allavors tambe obra ses portes la capella i bada ses portallades com bada son capull la flor de suau perfum, i aquella campana, la campana de l'Ermita que restaba muda i silenciosa branda, i branda de goig, i arreu de l'encontrada rebruny l'ona magestuosa del bronze que amb ses armonioses vibracions, rodolant rostos avall i enfilant-se carenes amunt, trenquen l'immensa soletat del redós i enlaira cap a la gloria el cor de poble.

Allavors cada dia branda, cada dia a trenc d'alba, i essent al cap tard, esmerça solemniat i magestuosament l'onada creixenta del toc d'oració, sembla que truqui allavors al cor de Catalunya i cridi des de 'ls alterosos cimals de nostre montanya a tots el fills de la terra per dir-los ¡Catalans! desperteu-se, obriu, vostres ulls, alceu vostre cor, treballem, i la victòria serà vostre perquè de Catalunya encara s'en recorda 'l cel.

A. ARIET

Viladrau, Juny de 1913.

BRANQUES I FULLES

I
Per estima'ns, oh estrella de ma vida,
voldria teni un cor
que com la mar tingués un fons sens mida,
un fons curull d'amor.

Voldria que dels cels amb l'harmonia
confós joguinejés,
que amb els estels de nit i el sol de dia,
frisós ens estimés.
Voldria que com fum d'un incensari
pujés l'espai surant,
que eternament vellés vostre sagrari
com llantia flamejant.
Voldria que amb els mots d'un pur salteri
cantés el vostre amor,
que deslerrat del mon, dolç captiveri
trobes en vostre cor.

II

De les delícies del cor
me'n som ben enamorada,
com la cèrvola a la font,
com jo envers el sagrari.
Les delícies del cor meu
son, oh Jesús, vostres llagues;
es en vostre pit ardent
ont s'hi gosa la meua ànima.

III

De l'alosa somniaire
m'ha semblat trist el seu niu,
dels rossinyols de la terra
m'ha semblat el càntic trist.
Nius i càntics bé'n voldria,
mes no's troben pas así;
no la té el mon la dolcesa
del niuet dels serafins.

MARIA DE SULTERRA

St. Hilari, Agost 1903.

Moviment d'Estiuejadors

Altra volta anem a començar la tasca en aquesta secció que enclou l'interès d'ésser fidel termòmetre marcador de la puja i baixada de nostra vida estiueña.

Enguany, serà un dels istius que senyalarà empenta ascendent en l'extraordinari augment d'estiuejadors a Sant Hilari. El crèdit de ses aigües, la fama dels hermosos i sens iguals llocs de naturals belleses de aquest país, hermós joell de la terra catalana, porten cada any un fort augment de nous visitants a engroixir l'important nombre dels que ja no'ls fora possible prescindir en venir una temporada anyalment per a recobrar salut i energies perdudes.

Confirmen això, les notícies abundants que arreu de la vila se recullen ja, i que son motiu de preparatius per a la rebuda dels estiuejadors de costum, a l'hora que també van rebent-se demandes de nous sollicitants.

Seguirem, doncs, com de costum de tots els anys donant compte dels que vindran a honrar-nos ab sa visita, esperant que'ns secundaran en aquest treball tots quants puguin proporcionar-nos dades per a complimentar aquest comes ab la major fidelitat possible.

Bon comensament. Arreu's nota ja l'animació que enguany tindrà aquesta vila. Piques vegades havíem vist en aquest temps tant bon nombre de arribades.

Hem tingut el gust de saludar a D. Lleornat Angé, D. Martí Ferrer, D. Plàcid Soto, D. Marcell Rodà, D. Josep Escardibul, don Jaume Vic, D. Francesc d'A. Barata i família (Vilafranca), família Roca (Barcelona), família Mundet (Tossa), D. Joaquin Alegre (Tarrassa), Elies Cardús i filla, de Tiana, D. Carles Campanyà, D. Mercé Salbuy i Josep Torres de Barcelona; Famílies de D. Vicens Bosch, de Cartagena, D. Victor Conangle, de Valencia, D. Carme Ruá, de Palma de Mallorca, D. Faustí Valcerós, de Bilbao, i família Torrellas de Tossa.

Es un seguit d'arribades de interessats en la busca i preparació de pis per a la temporada.

Entre ells podem citar famílies de don Francisco Mas, D. Domingo Farré, senyora Fernandez, Sarrà i Planas, Bastida i don Jordi Sais, de Barcelona; D. Bernat Bertran, de Santander, i D. Ernest B. Calbo de l'Havana.

En automòvil particular hem rebut les visites de D. Carme Raset, família Gamin, D. Frederic Gal, família Taberner i família de Vilavechia.

També es troba estiuejant en l'hermosa finca «La Corbera», nostre estimat amic D. Marcell Soler i família.

El Sr. Soler ha passat uns dies delicat de salut, trobant-se en l'actualitat força millorat, lo que celebrém de tot cor desitjant-li veure'l prompte entre nosaltres.

Noves

Una de les novetats que cridarán fortament l'atenció als visitants que concurriran aquest any a Sant Hilari, serà sens dubte el nou local del popular establiment «La Modernista» en el céntric lloc conegut per la Plasseta de la Reforma.

No volem avençar més detalls per que siga major la sorpresa que rebrán al veure'l els nombrosos parroquians de la casa, que com es sapigut son tots quants venen a Sant Hilari.

Les postals Sant Hilari nova serie Ximeno, tindrán aquest any l'atractiu de l'acostumada bellesa de clixés i la novetat de la publicació. Durant el vinent mes de juliol sortirà postal nova dia per altre, i en el mes d'Agost del 1 al 24 una de nova cada dia. Les condicions de subscripció les envia la casa per correu a tots els que ho sollicitin.

El Dr. D. Ramón Casamada catedràtic d'Anàlisi Químic de la Facultat de Farmàcia de Barcelona està treballant en l'anàlisi de les nostres aigües minerals.

Aquest anàlisi complet dels nostres manantials, quina importància reconeguda ja per tot el mon científic com ho prova el fet de que cada dia vinguin en busca de remeis nous malalts, serà una obra meritíssima, ja que la personalitat científica del Dr. Casamada com a home de laboratori es ben reconeguda.

Dintre pocs dies es procedirà al anàlisi radio-actiu completant-se aixís l'obra general d'anàlisi d'aquestes aigües medicinals.

Les reformes començades l'any passat en el café de l'Unió es van completant en el temps que som. S'allarga'l local amb una nova nau amplia i esbelta que formarà un esplèndid saló de billars, i en tot el seu voltant s'hi fa una gran galeria. Ademés d'altres millores de detall el saló ha sigut pintat de blanc lo que li acaba de donar un conjunt de remarcable elegancia. També's millora'l saló de joc.

Hi tocarà un trío dirigit per en Lambert i del qual per are sabem que'n formarà part el notable violoncel·lista Marius Vergé. En el Tivoli també hi farà musica un trío que sembla dirigirà l'Esteve Jover.

Els caçadors i amb ells molta gent, es queixen de lo molt poc que's respecta la veda. Realment val la pena de que s'exerceixi un gran rigor i es procuri acabar l'abús que'n aquesta época especialment se observa. Tots plegats hem de ser vigilants i hem d'ajudar a les autoritats denunciant les infraccions que's cometin. La Guardia Civil d'Arbucias que sempre ha atès les queixes que sobres el particular hem fet, estem segurs que complimentant una bona missió donarà alguns passeigs per aquesta encontrada fent entendre a qui ho vulgui desconèixer que la Lle de cassa es va fer per a protegir als animals i a l'agricultura.

Ha transcorregut amb força animació la festa major d'aquesta vila i com cada any hi han hagut sardanes a plassa i lluidíssims balls en els cafés de l'Unió i Tivoli.

El dia 24 tingué lloc la tornaboda a la Font-vella, prenent el caient típic de aquesta festa que com cada any resulta una nota de color i d'animació ben escaienta.

Les cobles «La Rebotada» i «Serafins del Baix Montseny» interpretaren els números musicals de les festes.

Des de que va comensar a funcionar la Estació Meteorològica, els diaris de Barcelona «El Poble Català», «La Veu de Catalunya» i el «Diario de Barcelona» han publicat, per lo menys cada mes, les notes de les observacions que'ls hi han sigut remeses pel digníssim director de l'Estació nostre bon amic don Ferrán Cid. També les han insertades alguns setmanaris i revistes.

L'ESTIUADA que va iniciar i propulsar l'instal·lació de l'Observatori dedicarà especial atenció a les observacions anotades per l'importància que elles tenen en l'estudi de la nostra climatologia local. Per això, ademés de publicar els dades que's vagin recullint durant l'istiu, ressenyarà extensament, tois els treballs fets durant el temps que l'Estació funciona.

Un d'aquets dies es posarà a la venda una bella i elegant edició per a piano, de la sardana L'ESTIUADA den Lambert, que's va estrenar l'istiu passat amb grandíssim èxit. Dita sardana ha sigut executada ja en varies festes essent molt aplaudida. Darreument va ser tocada a la Festa Major de St. Quirce de Besora per la renomada cobla «Unió Cassanensa». Fou tant lo que agradà que la tingueren de tocar tots els dies de la festa. Val a dir que també fou molt elogiada l'interpretació que li donà la susdita cobla que la va estrenar davant den Lambert a la nostra vila.

El dia primer de Juliol es començaràn les obres de reparació de la carretera d'Arbucias an aquesta vila.

S'ha constituït en aquesta vila una germanat de socors mútuos que porta el nom de «Sant Jordi» havent-se inscrit com a socis protector gran nombre de persones i comptant com a socis fundadors aprop de 190 individus.

Demà tindrà lloc la reunió per a la elecció de Junta Directiva començant a funcionar el dia primer de Juliol pròxim.

Desitgem a la novella hermandat una llarga vida per al bé de tots els seus associats.

— Amb la marca LLUNA l'antiga casa Amatller ha posat a la venda uns riquíssims xocolates que's recomanen per la seva flon i delicat aroma.

Hem rebut el cartell dels Jocs Florals que tindran lloc a la vila de Taradell el dia 24 d'Agost amb motiu de la seva Festa Major. Se concedeixen tres premis ordinaris i dinou d'extraordinaris. De les composicions premiades se'n formarà un volum, editat per la Biblioteca Amor i Lletres.

Tots els treballs deuen enviar-se abans del primer d'Agost al secretari del Jurat senyor A. Calderer i Morales, Corts Catalanes 476, 4.ª, 1.ª, Barcelona.

En l'Exhibició efectuada a l'Hospital Clinic de Barcelona, amb motiu de l'important Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat darrerament, s'hi va instal·lar un tastador de les nostres renomades aigües minerals. Molts dels visitants bevien l'aigua de St. Hilari i els congressistes eren obsequiats amb regals anunci. L'instal·lació molt vistosa va ser elogiada per tothom.

— El millor de tots els xocolates es el d'Amatller marca LLUNA.

Ja composta una nova en la qual parlém de que es va a publicar la sardana den Lambert, en rebém un exemplar dirigit al nostre periòdic. Com avertíem «L'Estiuada» sardana per a piano està elegantíssimament presentada, el títol es amb el mateix tipus de lletra de la capsala del periòdic. Es ven al preu de sis rals en tots els magatzems de música. Agraïm de tot cor la dedicatòria que hi ha posat l'eminent Lambert.

Imp. Hijos D. Casanovas, Ronda S. Pau, 67, Barcelona

CHOCOLATE AMATLLER CASA FUNDADA EN 1800 BARCELONA	 CHOCOLATE-AMATLLER	La casa AMATLLER, recomienda sus nuevos cho- colates marca LUNA a las personas de más fino pa- ladar.
--	---	--

MAGATZEMS *EL CENTRE***de Melcher, Culi y Tarrés****5, Ronda Sant Pere, 5, (prop del Passeig de Gracia)****BARCELONA****GRANS ASSORTIMENTS DE NOVETATS EN
LLANERÍA, SEDERIA y LLENCERÍA**

especialment en catxemirs de seda, libertys, estampats de seda i cotó, gran varietat de gèneros blancs a preus de fàbrica i tota mena de fantasies per a la temporada.

No patireu dels ronyons,
del fetge, ni pahidó;
viureu sempre sans i bons
si en totes les ocasions,
i al menjar teu us diari
de l' aigua de Sant Hilari.**Dipositoris a Barcelona:****IGLESIAS Y BARTOMEUS**

— ASSALT, 41 —

i al detall en totes les farmacies i tendes d' aigues minerals

La Modernista Hotel d' Espanya**Estableciment de J. Ximeno Planas****Grans Novetats del Pais Nacionals i Estrangers****Gran local nou en la Plasseta de la Reforma****ESTABLECIMENT MONTAT COM ELS MILLORS DEL ESTRANGER****Sorprenents novetats. Originalitat i bon gust**

DE

Miquel Martí**Confort inmillorable****Habitacions espaioses****Plassa de Mn. Verdaguer i de la Iglesia****HOTEL FAURIA HOTEL SUIS****(Ca la Mestra)****Espaioses habitacions****Obert tot l' any****Carrer de la Rectoria**

DE

Narcís Poudevida**Obert des de el 1.er de Juny****Situat a la****Plassa de Mn. Cinto Verdaguer****“La Hispano-Hilariencia”****Servei de cotxes automòvils entre Hostalric i Sant Hilari****DE BARCELONA A SANT HILARI EN 3 HORES I MITJA****Noves i luxoses carrouseries, forma jardinera, amb confortables seients de travers**A fi de que 'l passatjer pugui fer el viatge més còmode, des de 'l 1.er de Juliol l' Empresa tindrà establert un servei combinat amb el lleuger que surt de Barcelona a les 7'21 del matí, arribant a les 11 del mateix.

A la tarde sortida de Barcelona amb el correu, arribantse a Sant Hilari a les 6.

Hores de sortida de Sant Hilari, a les 5 del matí i a les 2 de la tarde**DESPATX DE BILLETS A BARCELONA: RAMBLA DEL CENTRE, NUM. 6****AIGUES DE SANT HILARI. = RONYONS, PAHIDO, FETJE****HOTEL MARTIN****OBERT DES DE EL 1.er DE JULIOL****AUTOMÓVILS****Informes: Restaurant Martín. — BARCELONA**